

Univerzita Karlova v Praze - Fakulta humanitních studií

Oponentský posudek: Doc. MUDr. Iva Holmerová, Ph.D.

Disertační práce: PhDr. Hana Štěpánková: Vliv tréninku pracovní paměti na fluidní inteligenci u mladších seniorů,

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Katedra psychologie, Studijní program psychologie, studijní obor klinická psychologie

Vedoucí práce: PhDr. Markéta Niederlová, Ph.D.

Disertační práce se zabývá tématem, kterému se doktorandka dlouhodobě věnuje. Toto téma je aktuální zejména s ohledem na stárnutí populace, s tím související vzestup prevalence Alzheimerovy choroby a jiných demencí, ale také jiných mozkových onemocnění. V teoretické části jsou stručně, ale velmi přehledně a výstižně představeny konstrukty pracovní paměti a fluidní inteligence. Autorka také podává přehled dosavadních poznatků o možnosti trénování kognitivních funkcí u starších jedinců. Zabývá se zásadními modely pracovní paměti, vysvětluje je, srovnává a dává do souvislosti s jednotlivými psychologickými metodami, které se k jejich evaluaci používají. Další část je věnována problematice fluidní inteligence, kterou stručně definuje, uvádí do kontextu s teoriemi pracovní paměti. V kapitole o kognitivních funkcích a stárnutí pak charakterizuje změny kognitivních funkcí za normálního stárnutí i v patologických situacích, které nastávají v souvislosti s Alzheimerovou chorobou. Další kapitola disertační práce je věnována tréninku paměti. Autorka zde opět stručně a výstižně shrnuje dosavadní poznání o této tématice a také výsledky nejvýznamnějších studií.

Praktická část práce vychází z dlouhodobé spolupráce se zahraničními autory, kteří se problematikou tréninku pracovní paměti zabývají, nicméně svou pozornost věnovali spíše mladším osobám. Ve spolupráci s nimi uskutečnila studii ověřující efekt a transfery efektu adaptivního n-back tréninku u skupiny mladších seniorů ve věku 65-75 let. Položila si otázky, zda dokáží mladší senioři tréninkem zlepšit svůj výkon v počítačově administrovaném trénovaném úkolu pracovní paměti, zda se bude výkon zlepšovat spolu s vyšším počtem lekcí, zda se po tréninkulepší i ve standardních testech paměti i v testech fluidní inteligence. Autorka zvolila design randomizované kontrolované studie, který v práci popisuje, charakterizuje soubor a metody, stejně tak jako popis intervence a statistické zpracování. Výsledky jsou zpracovány přehledně, u každého cíle je popsáno statistické zpracování a jeho výsledky, které jsou stručně vysvětleny. Po těchto stručných částech (kde ovšem nic podstatného nechybí) následuje velmi zevrubná diskuse výsledků, které prokázaly, že starší jedinci dokáží signifikantně zlepšit své výkony ve vizuálně verbálním n-back úkolu, a to během 10 či 20 tréninků (tedy v obou sledovaných experimentálních skupinách oproti skupině kontrolní). Autorka konstatuje, že tyto výsledky doplňují současné znalosti o důkaz možnosti ovlivnění vizuospeciálních schopností a přispívají také k několika studiím zabývajícím se transferem na tyto schopnosti po

tréninku pracovní paměti u starších osob. Dále v diskusi věnuje pozornost jednotlivým aspektům studie – časovému limitu testů, délce tréninku, složení souboru, strategii řešení tréninku, roli experimentátora, trvání efektu, subjektivnímu přínosu tréninku. Zabývá se také kontrolní skupinou a diskutuje i některá další pozorování, která ze studie vyplynula (například obavy lidí této věkové skupiny, zda při neúspěchu nebudou označeni za „dementní“), uvádí Alzheimerfobii jako relativně nový jev a upozorňuje také (což ze svého odborného pohledu velmi oceňuji, neboť to bývá velmi opomíjená záležitost) také vliv chronické bolesti na kognitivní výkon.

Závěr: práci považuji za velice cennou, neboť přispívá novými poznatky k rozšíření znalostí o kognitivních funkcích jak obecně, tak zejména u starších jedinců. Práce je zpracována stručně, jasně a přehledně. Poskytuje veškeré potřebné informace a je ohleduplná ke čtenáři tím, že nenabízí zbytečné množství textu. Je proto relativně útlá, což je v tomto případě třeba ocenit, neboť vše podstatné je v práci uvedeno. Výsledky experimentální části jsou velmi cenné, byly publikovány v *Journal of Gerontopsychology and Geriatric Psychiatry* a v *Developmental Psychology*. Jedinou drobnou připomínkou snad je, že tyto práce mohly tvořit přílohu disertace.

Práci hodnotím jako výbornou a jednoznačně doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 15. srpna 2014

